

Козаков Володимир Миколайович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державної політики та суспільного розвитку, Національна академія державного управління при Президентові України.

Козаков Владимир Николаевич, доктор наук государственного управления, профессор, профессор кафедры государственной политики и общественного развития, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины.

Volodymyr Nikolaevich Kozakov, Doctor of Sciences in public administration, Professor, Professor of the Department of state policy and social development, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

Рашковська Ольга Володимирівна, аспірант кафедри державної політики та суспільного розвитку, Національна академія державного управління при Президентові України.

Рашковская Ольга Владимировна, аспирант кафедры государственной политики и общественного развития, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины.

Olga Volodymyrivna Rashkovska, aspirant of the Department of state policy and social development, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ (АРХЕТИПНИЙ ПІДХІД)

Анотація. У статті проаналізовано вплив архетипних особливостей моделей громадянських комунікацій на формування та становлення публічного управління та громадянського суспільства в країнах розвинутої демократії

та впровадження досвіду для України. Особливу увагу автор приділив формуванню моделей функціонування громадянських комунікацій, які у тому чи іншому вигляді поширилися по світу, а саме англосаксонському, континентально-європейському та скандинавському типам. Не останню роль у формуванні цих моделей відіграли національні традиції та архетипні особливості, які сформувалися протягом певного історичного часу.

Ключові слова: архетипи, комунікація, громадянська комунікація, публічне управління, громадські організації, громадянське суспільство, моделі громадянських комунікацій.

АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ ОБЩЕСТВЕННОЙ КОММУНИКАЦИИ В СТРАНАХ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ (АРХЕТИПИЧЕСКИЙ ПОДХОД)

Аннотация. В статье проанализировано влияние архетипических особенностей моделей гражданских коммуникаций на формирование и становление публичного управления и гражданского общества в странах развитой демократии и внедрение опыта для Украины. Особое внимание автор уделил формированию моделей функционирования гражданских коммуникаций, которые в том или ином виде распространились по всему миру, а именно англосаксонском, континентально-европейском и скандинавском типам. Не последнюю роль в формировании этих моделей сыграли национальные традиции и архетипические особенности, которые сформировались в течение определенного исторического времени.

Ключевые слова: архетипы, коммуникация, гражданская коммуникация, публичное управление, общественные организации, гражданское общество, модели гражданских коммуникаций.

ANALYSIS MODELS OF CIVIC COMMUNICATION IN WESTERN EUROPE (THE ARCHETYPAL APPROACH)

Abstract. The article analyzes the impact archetypal features models of civic communication on the formation and establishment of public administration and civil society in developed democracies, and implementation expertise to Ukraine. Special attention is paid to the formation of models of functioning civil communications, which in one form or another spread around the world, such as Anglo-Saxon, continental European and Nordic types. Not the last role in the formation of these models played the national traditions and archetypal features that were formed over a historical time.

Keywords: archetypes, communication, civic communication, public administration, NGOs, civil society, civic communications model.

Постановка проблеми. Стратегічний вибір України на європейську інтеграцію передбачає досягнення цивілізаційної моделі суспільного життя та публічного управління. Україна потребує налагодження

більш ефективних механізмів функціонування зворотних зв'язків між державним та недержавними секторами в їх співвідношенні з процесами самоорганізації та самоврядування на рівні суспільства та соціальних груп. Суть цієї моделі досить проста: ринкові відносини в економіці, права людини як альфа й омега у громадському житті, повага до Закону, що захищає права людини, публічність та інформаційна відкритість влади, дійсно підзвітної народу, який її обирає. В інших термінах ця модель описується поняттям "громадянське суспільство".

Розвиток і функціонування розвинених держав і нагромадженій ними історичний та політичний досвід (успішного та проблемного розвитку) є тією базою, яка допомагає перевіряти існуючі теоретичні концепти, виробляти на підставі практичного аналізу архетипні залежності, виділяти тенденції та формулювати теорії, шукати варіанти розв'язання актуальних політичних ситуацій тощо. Саме тому ми пропонуємо новий погляд в історичній перспективі на становлення громадянської комунікації в країнах Західної Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз джерельної бази зазначеної проблеми, важливий доробок в обґрунтування поняття "громадянське суспільство", комунікацій з громадськістю знайшли своє відображення в роботах таких учених, як В. Бакуменко, В. Бебик, О. Валецький, Р. Войтович, В. Голубь, Л. Гонюкова, Н. Гудима, В. Гурковський, И. Дзялошинський, О. Дмитренко, Н. Дніпренко, Ю. Ковбасюк, А. Колодій, Г. Почеп-

цов, О. Пухкал, Я. Радиш, П. Ситник, С. Телешун, В. Тертичка, Є. Романенко та ін.

Останнім часом в науковому середовищі актуальними стали питання щодо здійснення аналізу влади і сучасної демократії, соціокультурного підґрунтя людського потенціал, у контексті архетипіки соціуму, громадянського потенціалу, над якими ґрунтовно працюють Е. Афонін, Т. Бельська, Т. Плахтій, В. Ребало О. Сушій, О. Тертичний та ін. Водночас великий пласт впровадження в публічне управління досліджень, які базувалися на вивченні та розкритті архетипних особливостей формування громадянського суспільства та взаємодії його з органами державної влади, ще не були всебічно проаналізовані. Ефективна реалізація та впровадження в публічну політику ідей громадянського суспільства, багато в чому буде успішною від вивчення та аналізу досвіду розвитку громадянських комунікацій в розвинених країнах Заходу.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз сучасних моделей громадянської комунікації в країнах Заходу, на основі архетипного підходу та досвіду для України.

Для досягнення мети, автори визначили основне завдання, а саме: розкрити вплив архетипних особливостей моделей громадянських комунікацій на формування та становлення публічного управління та громадянського суспільства в країнах з розвинутою демократією та впровадження досвіду для України.

Виклад основного матеріалу. У більшості країн Західної Європи за останні двісті років, загальною

тенденцією у взаєминах держави із структурами громадянського суспільства є прагнення надати демократичним тенденціям організації громадського життя новий імпульс до розвитку. Вказана ситуація стала можливою у межах існуючого в країнах ЄС громадського договору, завдяки якому усуваються перешкоди для визнання, як рівноправних суб'єктів соціальних взаємодій, будь-яких структур громадянського суспільства. І порівняно благополучна ситуація в європейських країнах багато в чому пояснюється тим, що тут вдалося розв'язати центральну проблему міжгрупової взаємодії, а саме проблему легітимації, оскільки більшість учасників громадського договору не ставлять під сумнів юридичну і моральну виправданість, історичний та архетиповий досвід, тобто легітимність сталого політичного і соціального порядку.

Протягом історичної еволюції суспільство виробило численні, зокрема — державно-управлінські, механізми сприяння формуванню у громадянина відчуття обов'язку перед суспільством — державою, нацією, країною. Однак у будь-якому випадку навіть найкращий механізм суспільного впливу спрямовується на самосвідомість індивіда, його власну духовно-ціннісну систему світосприйняття, національні традиції та архетипові особливості.

Архетипи, залежно від суб'єкта, які виступають носієм самосвідомості, можуть бути індивідуальними (особистісними) або колективними (самосвідомість певної групи людей, об'єктивно чи свідомо об'єднаних у якусь спільноту: сім'ю, рід, верству,

клас, професійну групу, конфесію, партію, націю тощо). Отже, можна говорити про наявність різних форм архетипних особливостей (індивідуальна і колективна) і різних її видів: особистісна, родова, професійна, класова, конфесійна, етнічна, національна, загальнолюдська тощо.

Людина може бути водночас носієм практично всіх видів самосвідомості. Більше того, основу духовного життя суспільства складає досвід, який передається від минулих поколінь наступним і є сукупністю архетипів. Архетипи проектуючись на зовнішній світ визначають своєрідність культури. Формування самосвідомості особистості відбувається саме внаслідок інтеграції низки її самовизначень у різних зрізах і сферах оточуючої реальності, життєвого простору, тобто як узагальнений результат архетипу індивідуальної, соціальної, професійної, політичної, конфесійної, національної тощо самоідентифікації. Для цілісного уявлення про самого себе індивід має усвідомити своє ставлення до якомога більшого числа наявних у суспільстві цінностей та відносин. Залежно від обставин та потреб один тип самоідентифікації поступається місцем іншому або співіснує з ним. Решта до певного часу залишається у тіні, не відіграє провідної чи навіть помітної ролі в життєдіяльності. Серед численних самовизначень людини чільне місце посідає національна самоідентифікація, що у розвиненому вигляді постає архетипною національною самосвідомістю. Це зумовлено тим, що нація для сучасної людини лишається найбільш життєво важли-

вою, фундаментальною історичною спільністю.

Однак пізнавальна функція національної самосвідомості не є самодостатньою. Знання, що несе національна самосвідомість, підпорядковані меті формування ціннісної орієнтації члена національної спільноти. Усе, що дізнається індивід про свою націю, спрямовується на формування певної життєвої позиції, яка базувалась би на загальнонаціональних архетипах, святинях і цінностях. Ці останні поділяються на емоційні і раціональні. До першої групи належать такі архетипи як почуття, любов до рідного краю, патріотизм, служіння національним інтересам, громадянський обов'язок, національна гідність, шанобливе ставлення до історичного минулого, повага до національної символіки та святинь тощо. Ці емоційно-ціннісні елементи архетипів національної самосвідомості практично не підлягають раціональному поясненню.

До раціонально-ціннісних елементів архетипу національної самосвідомості належать, передусім, такі сприйняті й відображені нею об'єктивні реалії, як свобода, незалежність, історична місія нації у світовій спільноті, самобутність національної історії та культури, внесок нації у загальноцивілізаційний поступ людства тощо.

Кожен індивід у процесі соціалізації серед маси різноманітних знань про суспільне середовище, в якому він живе, з необхідністю пізнає свою національну належність та національні особливості, історію свого народу, його фольклор, звичаї, традиції, норми поведінки, а також економіч-

ний, політичний, духовний, геополітичний статус своєї нації, її приховані резерви і можливості, ідеали та настанови, якими він керується, чи хотів би керуватися за певних умов, вступаючи в колективні відносини.

Особлива роль серед механізмів формування національної самосвідомості належить архетипам історичної пам'яті. Вона не лише фіксує величезну кількість подій, а й синтезує, сплітає їх у єдине цілісне мереживо національної історії, де кожен факт, подія займає свою ціннісну нішу. Відбувається своєрідне сортування надбаного досвіду на позитивний, що належить засвоювати і примножувати, і негативний, який слугує застереженням. Архетипи історичної пам'яті виступають не німим свідком минулого, а живим збудником людської волі й водночас дороговказом, орієнтиром доцільної активності. Німецький мислитель К. Ясперс був повністю правий, стверджуючи, що "минуле не завершене: воно продовжує жити... Воно не лежить перед нами як залишки того, що було. У минулому криється більше, ніж добуто з нього до цього часу..." [1, с. 266].

Стихійна колективна поведінка стає соціальною, коли вона починає регулюватися особливими формами соціального контролю: традиціями, звичаями, моральними нормами й законами, які в остаточному підсумку, і є продуктом комунікації. Комунікація, таким чином, це процес, що соціалізує, інтегрує та уможливорює узгоджені дії суспільства як такого, що, безперечно, повною мірою сприяє реалізації основних політико-управлінських функцій держави [2, с. 32].

Нерозвиненість громадянської комунікації є однією з важливих причин низького рівня адаптації політичної системи в цілому та системи державного управління зокрема, до сучасних реалій та проблем суспільного життя, що призводить до втрати належного рівня їх її підтримки в суспільстві, поглиблення їх суперечності. Зокрема, в більшості випадків діяльність майже всіх учасників масової та громадської комунікації не завжди узгоджується з поняттям “загальнолюдських цінностей”. До загальнолюдських можна віднести тільки ті цінності, які впливають із розуміння необхідності суспільства як цілісної системи, що прагне самозбереження та розвитку. Такими на сьогодні справедливо називають, наприклад, цінності миру та безпеки, родинні та екологічні цінності, національні традиції та архетипові особливості, руйнування яких може поставити суспільство перед загрозою загибелі.

Недаремно, світова практика свідчить про величезну розмаїтість організаційних і економічних рішень у комунікативній взаємодії громадянського суспільства та органів державного управління. Не останню роль в цієї взаємодії відіграють і національні традиції та архетипні особливості, які сформувалися протягом певного історичного часу.

Тому в Європі були сформовані три основні моделі функціонування громадянських комунікацій (третього сектору), які у тому чи іншому вигляді поширилися світом. Це англосаксонський, або так званий ліберальний тип громадських формувань (Великобританія, Швейцарія), модель континентально-європейського типу (Австрія, Бельгія, Італія, Німеччина, Франція), скандинавський тип (Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія, Швеція) [3].

Відповідно до першої моделі громадські організації виконують незалежну від державних та комерційних структур виробничу й комунікативну функції щодо здійснення великої частки соціальної роботи. Вона повністю побудована на громадських засадах, оскільки символічна роль добровільності склалася там історично.

Така модель, насамперед, обумовлена пануючою ідеологією індивідуалізму. Філософія індивідуалізму, що втілюється в концепції “природних, невід’ємних” прав і свобод, стала основою як економічних (приватна власність), так і політичних (контрактна держава) інститутів західноєвропейського суспільства. Вважається, що необмежене володіння власністю і лібералізм підприємництва сприяють накопиченню багатства і заохочують до приватної ініціативи. Тобто, мова йде про органічне поєднання архетипів індивідуалізму зі здатністю допомагати іншим: почасти з милосердя, але також і з розрахунку: адже тому, хто допомагає, колись також може знадобитися допомога інших людей і вони йому відплатять взаємністю. Як наслідок, зберігаючи автономність, люди схильні кооперуватися з іншими для вирішення спільних справ.

За таких умов роль держави полягає в забезпеченні, насамперед, свободи підприємництва. Щодо нужденних осіб держава, виходячи з того, що люди мають самі захищати

власні інтереси, дбати про власну користь, реалізує принцип невтручання і обмежується виконанням кількох загальнообов'язкових функцій. Тому формування зазначеної моделі відповідно до соціально-культурних традицій та архетипних особливостей цих країн відбувається у формі зростання широкої мережі різної за масштабами організованої філантропії. Відомо, що в розвинених країнах 88 % бюджету громадських організацій становлять вклади приватних осіб, 7 % – корпорацій і лише 5 % – із різних фондів [4, с. 30].

Серед країн, де поширена **корпоративна модель (континентально-європейська)** громадські організації відрізняються своєю потужністю, чисельністю членів, здебільшого тривалою історією розвитку, налагодженою організаційною структурою та згуртованістю навколо своїх ідеологічних чи релігійних, але часом і політичних чи профспілкових уподобань (Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди).

Ключовими ціннісними детермінантами німецького народу є порядок, пунктуальність, дисципліна, точність, старанність. Саме їх можна вважати такими, що визначають німецький спосіб життя та виокремлюють цей етнос з-поміж інших. Ці та інші риси ментальності німецького народу формувались протягом століть під впливом соціальних, історичних, географічних факторів. Тому не секрет, що **корпоративна модель** сформувалася на основі архетипу поваги до держави, бо протягом певного історичного періоду саме держава та влада формували у німців всі ті риси та архетипові

особливості про які ми сказали на початку. Тому, здебільшого громадські організації є квазідержавними: вони підпадають під публічне право та фінансуються переважно державою чи органами соціального забезпечення відповідно до принципу субсидіарності. Сектор громадських організацій перебуває в політичному середовищі, що характеризується двопартійністю, сильними традиціями децентралізації, потужним громадянським суспільством. Така модель обумовлена тією роллю держави, яку вона відіграє у цих країнах. Реалізація великих соціально-економічних проектів вимагає співпраці та громадянських комунікацій держави з великими громадськими об'єднаннями. Таке некорпоративне партнерство громадських асоціацій з державними структурами відповідно до давніх традицій дає змогу їм займати привілейоване становище у сфері надання соціальних послуг [3].

Наприклад у Бельгії, діяльність неурядових організацій (НУО) здійснюється як на мікро-, так і на макрорівні. Метою НУО на макрорівні є сприяння формуванню правової держави, лобювання інтересів суспільства та окремих громадян, інформування громадян для забезпечення їх виваженого політичного вибору, забезпечення прозорості та звітності державних структур, моніторинг виконання міжнародних конвенцій та вимог власного законодавства тощо; економічної політики: інформування громадськості з різноманітних питань у сфері виробництва, зміцнення організацій, які захищають права робітників, споживачів та ін.; міжнародного порядку: рівноправні торго-

вельні відносини, складання угод із захисту навколишнього середовища, прав людини тощо.

Тобто завдання НУО на макрорівні спрямовані на розвиток громадянського суспільства: зміцнення матеріально-ресурсної основи громадянського суспільства; зміцнення місцевих організацій, створення інститутів, які представляють і відстоюють інтереси НУО; формування ідеологічної основи громадянського суспільства (виховання почуття відповідальності за вирішення суспільних проблем, розуміння місця в процесах, що відбуваються в суспільстві та державі).

Функції НУО, які здійснюються на місцевому (мікро) рівні, полягають: у виконанні конкретних завдань на основі економічного та ефективного використання наявних ресурсів; у мобілізації і підтримці ресурсів, необхідних для забезпечення діяльності; у посередництві в конфліктних ситуаціях; у захисті інтересів членів організації; у забезпеченні зв'язків з групами з аналогічними інтересами; у впровадженні макрорівневої політики в практичні дії.

Зазначені функції можуть виконувати ті неурядові організації, що надають всі необхідні гарантії, що субсидії, надані державою, будуть використані належним та ефективним чином. Зокрема, неурядова організація повинна бути заснованою відповідно до закону від 27 червня 1921 р. щодо некомерційних організацій або бути неприбутковою комерційною компанією відповідно до закону від 13 квітня 1995 р.; основна мета її діяльності має бути спрямована на співробітництво та розвиток;

має підтвердження про трьохрічний досвід роботи в межах співробітництва для розвитку; має плановий підхід та багаторічну програму що включає фінансовий план; є незалежною; має в керівництві більшість осіб, які є громадянами Бельгії та прозорий бухгалтерський облік. За таких обставин, роль, яку відіграє громадянське суспільство, включаючи неурядові організації та медіа, є надзвичайно важливою для належного функціонування демократичного суспільства в Бельгії, а також захисту прав людини. Контролюючи державну діяльність, громадянське суспільство діє як необхідний контрбаланс державній владі [5].

У країнах, де впроваджується **скандинавська модель** на противагу ідеології індивідуалізму, значно розширюється роль держави, вона бере участь у стимулюванні економічного зростання, забезпечує програми соціального захисту та соціальні інвестиційні проекти. За участю держави створюються численні фонди, фінансування яких передбачається в бюджетних статтях. Реалізація зазначених проектів здійснюється у тісній співпраці з деякими великими громадськими об'єднаннями. Щоб уникнути гострих конфліктів, знайти ефективні шляхи розв'язання проблем соціального захисту людей та для забезпечення співпраці у цих питаннях державних органів, громадських асоціацій, комерційних структур у зазначених країнах створюються спеціальні ради як на загальнодержавному, так і на регіональному та галузевому рівнях, з підключенням до них безпосередньо працівників підприємств. Ці ради

визначають суспільно корисні громадські організації і розподіляють між ними передбачені кошти.

Створення даної концепції було обумовлене великим впливом соціал-демократичного руху, зокрема у Швеції. Згідно з концепцією соціал-демократів, перехід до нового суспільства, яке вони називали “третім шляхом”, можливий через усуспільнення саме сфери розподілу і споживання послуг, а не засобів виробництва. Починаючи з 30-х рр. минулого століття, соціал-демократи “покроку запроваджували такі елементи соціального захисту, як гарантовані державою мінімуми соціального забезпечення, оплата за результатами праці, боротьба з безробіттям, захист від основних видів соціальних ризиків тощо” [4, с. 115–117]. Соціал-демократи домінували у політиці після 1932 року, підтримуючи ліберальні тенденції 20-х років щодо приєднання до економічної інтервенції шляхом утворення “держави загального добробуту”. Політика превалювання інтересів пересічної людини – жителя країни, вироблена за багатовікову історію Швеції, (були й криваві міжусобиці й війни і масовий відтік шведів у пошуках кращого), принесла гідні плоди. Все це сформувало архитипи надзвичайно глибокої пошани до постаті, власну гідність, почуття поміркованості, законслухняність і т. ін.

Нині діяльність громадянського суспільства у Швеції розглядається як сукупність ініціатив об’єднань громадян на добровільній основі – асоціацій, фондів, кооперативів та інших організацій, спрямованих на покращання різних аспектів життя

суспільства в цілому та реалізацію інтересів окремих груп і громадян у співробітництві з державою та бізнесом. Основними сферами цієї діяльності є соціальна економіка, некомерційний сектор, неурядові та неприбуткові організації.

Громадська активність у Швеції є також необхідною умовою для успішної роботи державних та бізнесових структур, функціонування економіки та соціальних інститутів. Зараз у країні налічується близько 200 тисяч громадських об’єднань, в роботі яких беруть участь 48 відсотків громадян. Кілька років тому почалася дискусія щодо потреби в укладенні формальної угоди між урядом та громадянським суспільством. Першим кроком у цьому напрямі стала угода, підписана у 2008 р. урядом, опозицією і громадськими організаціями, а також Шведською асоціацією органів місцевого та регіонального самоврядування. Крім того, була створена тристороння координуюча група з представників уряду, органів місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства з метою стимулювання укладення подібних угод на місцевому рівні.

Прикладом успішної співпраці уряду та представників громадськості може служити діяльність створеної у листопаді 2011 року Комісії щодо майбутнього Швеції на чолі з прем’єр-міністром. До її складу входять лідери партій урядової коаліції та 9 авторитетних представників суспільства з різних соціальних прошарків та професійних галузей. Комісія покликана визначити та проаналізувати майбутні виклики

для суспільства у період до 2020 та 2050 років. Комісія, крім регулярних зустрічей на різні теми, проводить семінари та публічні зібрання з метою створення можливостей для активного діалогу в ході обговорення суспільних проблем, висловлення пропозицій у найширшому діапазоні. Кожен громадянин може надіслати свої пропозиції на веб-сайт цього органу, взяти участь у дискусії [5].

Позитивний досвід впровадження громадянської комунікації демонструє Фінляндія. У країні немає ані націоналістичних рухів, ані релігійного фундаменталізму, ані потужного антиглобалізаційного спротиву. Етнічна однорідність, спільна мова та відсутність ультра націоналістичних настроїв — архетипна основа фінської самосвідомості. Фінська модель суспільства побудована саме на фінській ідентичності, на політиці “держави загального добробуту”. Зокрема у березні 2012 р. був прийнятий “Закон про ініціативу громадян”. За новим законом кожен громадянин Фінляндії виборчого віку має право законотворчої ініціативи. Тобто, кожен громадянин може внести на розгляд парламенту пропозиції започаткувати розробку законопроекту, або подати до парламенту вже розроблений законопроект в цілому, якщо на підтримку його ініціативи буде зібрано не менше 50 тис. підписів.

Зміст громадянської ініціативи повинен відповідати вимогам, передбаченим “Законом про ініціативу громадян”, а саме: ініціатива повинна включати в себе законопроект або пропозицію розпочати розробку закону та підстав для такої пропозиції; повинна мати назву, що описує його

зміст; бути датована і різнобічні питання не повинні бути включені в одну ініціативу; стосуватися питання, для вирішення якого може бути прийнятий закон. Заяви про підтримку ініціативи з підписами можуть бути зібрані в електронному або паперовому вигляді. Відповідальним органом за створення онлайнової системи для збору заяв про підтримку є Міністерство юстиції Фінляндії. З цією метою також можуть бути створені системи на основі самоврядування, але вони підлягають сертифікації Фінським уповноваженим органом з регулювання зв'язку (FICORA). Заяви про підтримку зібрані в паперовій формі мають відповідати конкретній формі. Заяви про підтримку повинні бути зібрані протягом шести місяців з дати ініціативи. Збір заяв повинен відповідати вимогам закону про особисті дані. Після того, як підписи зібрані, заяви передаються до Центру реєстрації населення для проходження сертифікації на предмет дійсності підписів. Центр видає підтверджуючий сертифікат про наявність достатньої кількості підписів для передачі ініціативи до парламенту. Протягом шести місяців з дати отримання сертифікату законопроект чи ініціатива має бути передана до парламенту і парламент зобов'язаний їх розглянути [5].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, порівняльний аналіз форм комунікативної взаємодії державного управління та громадськості країн Західної Європи свідчить, що основним напрямом демократизації системи державного управління України має бути необхідність

зміни існуючої піраміди влади: зробити її відповідальною за розпорядження суспільними справами, а не бути розпорядником власності громадян, їх життєвої долі, загальнонародних ресурсів — це сучасний шлях організації влади, реальний механізм її демократизації, підконтрольності суспільству й справжнього самоврядування. Саме тут ми бачимо творчу основу всієї конструкції нової державності: або вона прийме правовий вектор розвитку, або неминучий новий тоталітарний диктат влади чиновників, весь комплекс суспільно-історичних реалій, які визначають спосіб життя народу.

Тут слід зазначити, що відмінність, а в багатьох випадках повна протилежність об'єктивних умов життя формує і відповідне специфічне бачення цінностей, проблем, ідеалів, завдань, принципів життєдіяльності та інших складових національної самосвідомості. На нашу думку, важко сповідувати одні й ті самі ідеали та цінності респектабельним західноєвропейцям та надірваним важкою ношею економічних і соціальних проблем українцям. Архетипи українського народу формувались під впливом складних історичних умов. Розташування між Сходом і Заходом, тривале бездержавне існування, розчленованість народу в минулому здебільшого визначили український менталітет. Основну роль відіграло геополітичне розташування України на перехресті історичних шляхів зі Сходу на Захід і з Півночі на Південь. Ця обставина зумовила химерне поєднання у світогляді українців західної (активно-раціоналістичної, індивідуалістичної, матеріалістичної)

та східної (пасивно-споглядальної, спрямованої на вищі істини) ментальності. Тому намагання швидко переорієнтувати національну самосвідомість українців у руслі самосвідомості та архетипічних особливостей благополучних західних країн не лише малоефективне, а й згубне. Як, наприклад, спроби деяких політиків переконати націю в доцільності встановлення в Україні федеративного устрою (на зразок Німеччини), що, поза всяким сумнівом, означало б, зважаючи на сучасні об'єктивні реалії, неминуче самознищення країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории / К. Ясперс. — М.: Изд-во пол. лит. лит., 1991. — 527 с.
2. *Park R.* News as a form of knowledge (1967) / R.H. Turner (ed.). On Social and Collective Behavior. — Chicago: Chicago University Press. — P. 32–52.
3. *Усаченко Л.* Зарубіжний досвід неурядових організацій: функціональні моделі / Л. Усаченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10ulmofm.pdf>
4. *Неурядові організації: досвід Сполученого Королівства* // Британська Рада в Україні. — К., 1998. — 146 с.
5. *Досвід взаємодії державних органів країн світу з інститутами громадського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції, забезпечення електронного урядування.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ogp.gov.ua/sites/default/files/library/Dosvid_OGP-MFA.pdf